Отже, опираючись на вище представлений соціальний експеримент, можна сказати, що у молоді проявляється високий рівень політичної та моральної свідомості, про їхню соціальну та політичну активність. Але також важливу роль грає матеріальна ціннісна орієнтованість, що в наших реаліях виходить на перший план.

Список використаних джерел

1. Духовные интересы и ценностные ориентации студенческой молодежи // Социологическое исследования. – Черновцы: ЧНУ, 1989. – 33 с.
2. Українське телебачення і проблеми виховання молоді (за оцінками науковців та журналістів-практиків) // Українська періодика: історія і сучасність. – Л., 2002. – 570 с.
3. Inglehart R. Culture Shift in Advanced Industrial Society. – Princenton, 1990. – P. 68.

Денис Заболотній

БІЛИЙ РУХ І УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ

Історія громадянської війни в Росії тісна пов’язана з історією України. Перемоги і поразки тієї чи іншої сторони відображалися на політичній карті України не менше, ніж військові дії на власній території. Протягом всієї війни перед українськими політичними керівниками стояло питання: «Червоні» чи «Білі»? І протягом всього періоду громадянської війни, це питання мало сугубо національний, а не соціальний характер. Метою дослідження є аналіз впливу білого руху Півдня Росії на вирішення українського питання.

Увесь час існування Білого руху на Дону, починаючи від утворення Добровольчої армії і закінчуючи евакуацією з Криму, в ідеологічному плані, можна поділити на 3 періоди: «Корніловський», «Денікінський» і «Врангелівський». Кожен з цих періодів по-різному відзначився як на українському питанні, так і на самій білогвардійській боротьбі.

Негативне ставлення УЦР до Л. Корнілова з’явилося після його спроби навести порядок в країні. Спроба встановлення в Росії військової диктатури розбурхала всі прошарки суспільства. Український національно-визвольний рух опинився перед черговим випробовуванням на зрілість. Організація відсічі заколоту стала однією із важливих складових революційного буття тогочасного українства.

Що цікаво, сам Л. Корнілов схвально ставився до прав народів на самовизначення і сприяв українізації армії в часи правління Тимчасового Уряду.

Генерал П. Скоропадський, Гетьман України з 29 квітня по 14 грудня 1918 р. згадував: «Корнілов зустрів мене люб'язно і прийняв зі словами: "Я від Вас вимагаю українізації Вашого корпусу. Я бачив Вашу 56-ю дивізію, яку в 81-ій армії частково українізовано, вона прекрасно билася в останньому наступі. Ви українізуйте Ваші інші дивізії, я Вам поверну 56-у, і у Вас буде прекрасний корпус"» [5, с. 52–53].

На підтвердження остаточної позиції Л. Корнілова в українському питанні, приведу 14 пункт його політичної програми: «Генерал Корнілов визнає за окремими народностями, що входять до складу Росії, право на широку місцеву автономію, за умови, однак, збереження державної єдності. Польща, Україна та Фінляндія, які утворилися в окремі національно-державні одиниці, повинні бути широко підтримані урядом Росії в їх прагненнях до державного відродження, щоб цим ще більше згуртувати вічний і незламний союз братніх народів» [6].

Другий період – «Денікінський», безідейний і реставраційний, тобто не протиставляв більшовицькій революції ніяких конструктивних ідей. Національна ідея, яка уособлює «корниловців», «дроздовців», «марковців» і «алексєєвців», не отримала в цей період будь-якого оформлення в програмних документах Збройних Сил Півдня Росії. Очищення від більшовизму зводилося до відновлення дореволюційних порядків, аграрне питання вирішувалося на користь поміщиків, а армія ставилася «поза політикою».

Саме в цей період «українське питання» стояло найгостріше і більшим чином зіграло поганий жарт з усім Білим рухом.

У лютому 1929 р. Василь Шульгін опублікував в одній з емігрантських газет статтю «Manu facta, manu destruo», яка стосувалася саме українського питання: «До початку війни в Києві та прилеглому краї цілком ясно позначилося два угруповання: Богданівці (прихильники курсу Хмельницького) і Мазепинці (прихильники курсу Мазепи)».

2-го листопада 1917 р, коли почала формуватись Добровольча армія в Новочеркаську, серед кількох десятків людей, які входили до її складу, були вже Богданівці. Того ж 2-го листопада, який вважається днем заснування Добровольчої армії, з Києва, захопленого Мазепинцями, вийшли в повному складі київські військові училища, вони попрямували в похідному порядку «на Дон», пішли інстинктивно, навіть ще не знаючи, що генерал М. Алексєєв там почав формувати армію. Ці київські військові училища, так само як сформований на Волині так званий «1-й Слов'янський ударний полк» (з нього згодом утворився 1-й Корніловский полк) влили солідний струмінь до «Богданівства».

Все це разом узяте, тобто міркування вищого командного складу і настрій рядового офіцерства, наклало на Добровольчу армію до такого ступеня «Богданівський» характер, що ця армія своїм гаслом виставила ті

слова, які написані на пам'ятнику Богдану Хмельницькому в Києві, а саме: «Єдина, неподільна Росія» (у 1919 і 1924 роках вони були замінені на «Богдан Хмельницький).

Варто зазначити, що лозунг А. Денікіна «Єдина і неподільна Росія», розглядався більше як політичний, ніж національний і за своєю суттю не являється шовіністичним. Для підтвердження цих слів, я приведу «Звернення Денікіна до населення Малоросії», в якому йдеться, що російська мова оголошувалась документом державним, використовуваним у всіх урядових установах і державних шкільних закладах. Одночасно з цим для всіх охочих гарантувалося використання місцевої малоросійської мови в приватних школах, установах місцевого самоврядування та місцевих судах. Оголошувалася також свобода малоросійської мови в пресі. У «Зверненні» було підкреслено, що в інтересах місцевого населення вже здійснюється децентралізація місцевого самоврядування [3, с. 364–368].

Негативне ставлення А. Денікіна і всього білого генералітету до української державності, викликано тим, що Всеросійські Сили Півдня Росії не визнавали Брестський мир і вважали всіх жителів України підданими Російської держави, а значить – ті хто не визнає влади Росії є сепаратистами і зрадниками [4, с. 135]. Це пояснює те, чому білогвардійці підписали союз з Українською Галицькою Армією і готові були визнати автономію ЗУНР так, як останні були підданими колишньої Габсбурзької монархії.

Останній період – «Врангелівский», приніс конкретну, хоча і лаконічну (що, скоріше, було плюсом) політичну програму, завдяки чому Білий рух з реставраційного трансформувався в національно-революційний і визвольний.

«Кольорові» частини, за зразком яких в дні П. Врангеля пропонували перебудувати всю Російську армію, пізніше стали розглядатися як «авангард національної революції».

П. Врангель розумів недоліки політики А. Денікіна в національному питанні та виступав за консолідацію всіх сил проти більшовизму: «Український народ сам вирішить свою долю. Я доведу це українському народу не на словах, а на ділі, можете від мого імені сказати українському селянинові» [2, с. 358].

Саме під час «Врангелівського» періоду, відбувся українсько-російський антибільшовицький похід 3-ї Російської армії, яка формально підпорядковувалась П. Врангелю і була сформована на території Польщі.

Думку про необхідність військового союзу дієвої армії УНР з 3-ю Російською армією поділяли не тільки росіяни. 21 жовтня 1920 р. під час прийому генерала В. Зелінського у начальника французької військової місії у Варшаві генерала Анрі Альбера Нісселя, французький військовий

дипломат висловив рішучу впевненість у потребі угоди українців з російською армією Пермікіна. Умовою такого союзу, В. Зелінський поставив визнання білогвардійським урядом незалежної України.

Зрештою, переговори завершилися підписанням військового договору, згідно з яким армія Пермікіна входила в оперативне підпорядкування Головного командування Армії УНР.

У листопаді, за посередництва того ж Зелінського, у Варшаві почалися переговори між представниками білогвардійського уряду, генералами Махровим і Юзефовичем і делегацією уряду УНР на чолі з С. Степковським. 8 листопада на прийомі у Зелінського генерал Махров заявив, що російський уряд Врангеля визнає незалежність УНР і сучасний український уряд з Головним отаманом Симоном Петлюрою, до скликання Українських Установчих зборів [1].

Хоч спільні військові дії українців і білогвардійців закінчилися невдачею, але вони показали, що не дивлячись на різні погляди і протиріччя, Білий рух і українці мали шанс об'єднатися і виступити спільним фронтом проти більшовицької загрози, яка призвела до соціально-національної катастрофи як в Україні, так і в Росії.

Список використаних джерел

1. Бегун И. Плечом к плечу. Украинско-Российский антибольшевисткий поход ноября 1920 года [Електронный ресурс] / И. Бегун // Факел. Исторический журнал. – Режим доступа: https://fakel-history.ru/plechom-k-plechu-ukrainsko-rossijskij-antibolshevistskij-poxod-noyabrya-1920-goda/
2. Деникин А. И. Очерки Русской Смуты. Борьба Генерала Корнилова. Август 1917 г. – апрель 1918 г. / А. И. Деникин. – Репринтное воспроизведение издания. – Париж, 1922. – 400 с.
3. Наумова И. И. Украинский вопрос в мемуарах А. И. Деникина // Документ: история, теория, практика / Под общ. ред. проф. О. А. Харусь. – Томск.: Томский государственный университет, 2011. – 588 с.
4. Процик А. Російський націоналізм і Україна в добу революції і Громадянської війни / А. Процик // Український історичний журнал. – 2002. – № 5. – С. 130–139.
5. Смирнов О. Проект «Украина», или Звездный год гетмана Скоропадского / О. Смирнов. – М.: Алгоритм, 2008. – 383 с.
6. 14 пунктов генерала Корнилова [Електронный ресурс]. – Режим доступа: https://ru.wikisource.org/wiki/14